

„Под игото – 1894“ – почит към и прочит на Вазов

„Под игото“ се появява в живота обикновено заедно със задължителния училищен списък с книги, след пети клас. Често то си стои на почит в семейната библиотека и дълго преди това, но времето, в което тази привидно плашещо голяма книга се озовава в ръцете на поредния си читател, е приблизително това. А след това, животът продължава да ни среща под една или друга форма с тези повече от 500 страници.

„Под игото“ обаче не е просто роман, то е учебник по родинознание, хербарий, събрал ценностите на Възрожденска България и... урок по обичане.

По повод 170-ата годишнина от рождението на Иван Вазов, десетки български театри, училища и читалища избраха да направят свои интерпретации на неговото творчество и тъкмо, когато мислехме, че вече няма какво да ни изненада, се появи една нова пиеса. Пиеса не по „Под игото“, а за „Под игото“.

„Под игото – 1894-та“ на режисьора Петринел Гочев и габровската театрална трупa е спектакъл, в който театърът среща литературата, докато културата прави история.

Пиесата ни връща назад във времето, среща ни с исторически личности, положили началото на много от сегашните културни и образователни институции, разказва за трудностите и перипетиите около отпечатването на първото издание на романа „Под игото“, пред които е изправен младият издател Тодор Чипев. По това време България е прашна и тъмна, много бедна и също толкова объркана. Следосвобожденска! Идеалът за свобода е постигнат, но българите продължават да са на границата между свободата и оцеляването. И някъде там, на този nelаскав пейзаж един млад писател, един също толкова млад издател и един фотограф, подкрепени от няколко интелектуалци,

се опитват да издадат една книга.

Пиесата не лежи толкова на самия сюжет, развит в романа, колкото на историческите събития и трудностите, свързани с издаването му. „Под игото – 1894“ не е и история за Вазов. Той е там, в центъра, но съвсем не е и най-важният. В сюжетната линия се преплитат три основни пласта, които се развиват като отделни картини: историята за трудностите при издаването на романа „Под игото“ за първи път, препратки към времето, описано в самия роман и откъси от спомените на майката на писателя – Съба Вазова.

Тези три плана са в непрекъсната динамика, което е много характерно за стила на работа на режисьора Петринел Гочев. Той е успял по неповторим начин, с високо чувство на отговорност и прецизно детайлизиране, да вдъхне живот на написаната от Гергана Змийчарова пиеса.

Образите на героите са съвършено представени, без да бъдат иконизирани и да ги окичва с ореол. Това са хора с буйни характери, водени от амбиция и желание да завършат начинанието си. Играта на актьорите е на безкомпромисно ниво. Няма го онзи стремеж към непременно сто-процентово пресъздаване на историческите образи, има просто разказване на история за

един писател, за един роман, за един издател и една група личности, които със стремежите и действията си градят съвременния облик на млада България.

Ролята на Вазов е поверена на Стоян Руменин и той има сложната задача да присъства, без да бъде основен двигател на действието. Написал е романа, знае стойността му и сега... наблюдава. Изиграният от Руменин образ е свършен. Точно такъв, какъвто винаги самата аз съм си представяла Вазов – уверен и спокоен.

Друго име, което задължително трябва да се спомене, е това на Надежда Петкова. Сега вече тя се отдалечава все повече от образа на Костанда от „Свекърва“ и смело се превръща в Съба Вазова. Като документална нишка през цялата пиеса преминават спомените на майката на писателя, а Надежда Петкова пресъздава това значимо присъствие по забележителен начин на сцената. Тя е образът, от който най-ярко струят посланията на спектакъла.

Великолепна е и играта на най-младите в този спектакъл, децата и младежите от габровската театрална школа „Котешката къща“. Те, независимо от възрастта си, вече са истински професионалисти.

Сценограф и костюмограф на спектакъла е Гергана Лазарова-Рънкъл, която е част от екипа на габровския театър. Именно тя е успяла да претвори сценичното пространство, включвайки в него картини, които пресъздават улици и затворени пространства, така характерни за бита и начина на живот в София в края на XIX век.

Да се осмелиш да пресъздаваш Вазов е задача, която неминуемо от самото си начало е наситена с отговорност и очаквания. Зрителят познава добре творбата и дори най-малка грешка не би била простена, изисква се много детайлно познание на епохата, през която е

написано произведението, а самият досег с личността на Вазов следва да е много фин, защото е трудно да не го идеализираш, но и да не пренебрегнеш дори частица от същността му. Просто да го представиш такъв, какъвто е бил – човек с идеали и ценности. Ако попитаме Гергана Змийчарова как е преминала през цялото това предизвикателство, тя ще отговори скромно „Самонаписа се!“ но всъщност зад това „самонаписване“ стоят задълбочени изследвания на архиви, документи, периодични издания и всеки друг детайл, който можем да си представим, че е свързан с издаването на романа „Под игото“. И тук е моментът да се отбележи, че Гергана е успяла – задълбочила се е до толкова, че, както тя сама казва, „да знае дори каква е била температурата в деня на издаването на романа“, вградила е себе си между редовете, между образите, между всеки детайл, който да доведе „Под игото – 1894“ до качването му на сцена.

Със сигурност да се движеш по гръбнака на документалистиката, да останеш верен на фактите, но и да оставиш своя почерк в интерпретацията на събитията, съвсем не е лесно, но Гергана Змийчарова се е справила на повече от високо ниво.

Да се пише за Вазов е трудно, да се пише за интерпретациите по Вазов, особено когато те са толкова извисени, колкото „Под игото – 1984“ – оказа се, също, защото това, което пожелавам на пиесата и екипът ѝ е още много театрални сезони, много турнета и нестихващи дълго аплодисменти от препълнени зали. Силно се надявам да направят гастрол из Европа, българската ни диаспора го заслужава! ♦

Редакционният екип изказва благодарност към г-жа Меглена Златева, експерт „Връзки с обществеността“ на Драматичен театър „Рачо Стоянов“ – Габрово за изпратените снимки и съпричастността към нашата работа.